

Макаренко С.І.,

к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ Й НАСТУПНОСТІ ОСВІТИ У ЗДО ТА НУШ ЩОДО ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ НАВИЧОК ДИСТАНЦІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з найбільш актуальних проблем діяльності «Нової української школи» (далі – НУШ) у період воєнного стану є організація освітнього процесу за дистанційною формою навчання [1]. Найскладнішою ця проблема є для учнів перших класів, оскільки:

- початок навчання у школі сам по собі є переважно стресовим періодом для дітей, адже не всі вони легко пристосовуються до нових і не завжди зрозумілих вимог: бути уважними, запам'ятовувати і виконувати сказане вчителем, розв'язувати складні задачі. А якщо це навчання відбувається в дистанційній формі – труднощі подвоюються. Щоб повертатися до навчання всупереч труднощам, учневі потрібне усвідомлення його необхідності та мотивація. Не зумівши самотужки адаптуватися, дитина може потрапити до категорії посередніх учнів, що може призвести до психологічної травми. Так дистанційне навчання може викликати стрес та розлад у звичних рутинах, що може впливати на емоційний стан першокласників;

- крім того, першокласник має бути забезпечений комп'ютером і мати достатньо досвіду користування ним або іншими пристроями дистанційного навчання, цифровими технологіями. Посилюється значущість дотримання безпеки під час роботи в Інтернеті, мережевого етикету. Проте багато першокласників можуть не мати такого досвіду. Це може вимагати додаткового часу, підтримки вчителів і батьків – у тому числі, щодо профілактики втоми очей та напруги тіла під час сидіння за комп'ютером.

- у процесі навчання для учнів молодших класів важливо не лише отримувати інформацію, але і взаємодіяти з однокласниками та вчителем. Проте віртуальне оточення може не надавати такого рівня спілкування та соціальної взаємодії;

- з огляду на зазначене, на цьому етапі дистанційного навчання кожному учневі потрібна присутність і допомога батьків. Однак це може бути важко, особливо якщо батьки працюють або не мають досвіду педагогічної діяльності.

Успішне подолання зазначених викликів можливе за умов завчасної підготовки дітей до навчання за дистанційною формою. І робити це покликані заклади дошкільної освіти (далі – ЗДО) у контексті перспективності й наступності дошкільної та початкової освіти.

Проблеми перспективності й наступності дошкільної та початкової освіти у сучасній педагогічній науці досліджували науковці Л. Артемова, А. Богуш, З. Борисова, З. Плохій, О. Проскура, О. Савченко та інші. Визначено, що перспективність і наступність є важливими інструментами реалізації безперервності освіти. Перспективність – це визначення й реалізація пріоритетних ліній підготовки дитини до школи з урахуванням вимог початкової освіти до рис, умінь і навичок дитини, необхідних їй для успішного навчання у школі [2]. Наступність – це урахування при побудові шкільного педагогічного процесу того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього, що забезпечує органічне, природне продовження розвитку, виховання і навчання [2]. Також зазначено, що перспективність і наступність мають бути забезпечені між усіма компонентами дошкільної та початкової освіти: між цілями, завданнями, змістом, методами, засобами, формами організації.

Проте перспективність і наступність щодо дистанційної форми організації навчання – аспект, поки що не досліджений, але вкрай актуальний. Одним із першочергових питань у ньому, що на наш погляд потребує розроблення та впровадження у практику, є формування в майбутніх першокласників навичок дистанційної навчальної діяльності.

Навчальна діяльність – це процес організації педагогом пізнавальної активності дітей з метою засвоєння останніми програмових знань, умінь, навичок і способів дій [3]. Навчальна діяльність включає: 1) навчальну діяльність педагога, спрямовану на організацію засвоєння дітьми знань, умінь і навичок; 2) власну навчальну діяльність дітей, у процесі якої вони сприймають і засвоюють навчальний матеріал [3]. О. Савченко називала другим складником «вмінням вчитися» і розглядала його як ключову компетентність школи, кардинальну проблему дидактики. Зокрема, на думку науковиці, «вміє вчитися той учень, який: сам визначає мету діяльності або приймає поставлену вчителем; виявляє зацікавленість у навчанні, докладає вольових зусиль; організовує свою працю для досягнення результату; відбирає або знаходить відповідні знання; усвідомлює свою діяльність і прагне її вдосконалювати; має вміння і навички самоконтролю та самооцінки» [4].

Вміння вчитися повною мірою формується пізніше, але передумови для нього закладаються вже в дошкільному віці – як уміння (способи діяльності, що мають осмислений характер і забезпечують успішне виконання навчальної діяльності у певних умовах [5]) та навички (автоматизовані способи виконання дій) навчальної діяльності. Вміння і навички навчальної діяльності мають, як правило, міжпредметний характер і широке дидактичне значення.

Дослідники виділяють такі найбільш значущі групи умінь, навичок навчальної діяльності, що забезпечують дитині високий рівень здатності до очного навчання у школі [5]: організаційні, загальнопізнавальні, загальномовленнєві, контрольні-оцінні. Формування ж навичок дистанційної навчальної діяльності потребує додаткової уваги вихователів старших груп дошкільних закладів у контексті підготовки до Нової української школи:

Формування в майбутніх першокласників навичок очної та дистанційної навчальної діяльності

Навички навчальної діяльності, необхідні для очної форми навчання [5]	Навички навчальної діяльності, необхідні для дистанційної форми навчання
Організаційні	
<p>Передбачають підготовку до сприйняття матеріалу, роботу в потрібному темпі, застосування правил навчальної роботи, створення необхідних умов для праці тощо.</p> <p>Організованість у навчанні передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> -організацію своє робочого місця, -орієнтування в часі та збереження його, -планування своїх дій, -сприйняття навчального завдання і дотримання правил, -доведення роботи до кінця. 	<p>-створення комфортного та зручного й затишного робочого місця для дистанційного навчання, де буде достатньо світла, повітря, тиші та необхідних для навчання робочих матеріалів, речей, іграшок; збереження порядку та організованості на робочому місці;</p> <p>-складання простого візуального розкладу дня з чітким виділенням часу для дистанційного навчання (онлайн-заняття, перерви, домашні завдання), ігор, їжі, розваг та відпочинку, сну; розставляння пріоритетів та визначення порядку виконання завдань;</p> <p>-чітке завершення завдань, початих справ перед переходом до наступних.</p>
Загальнопізнавальні	
<p>Вміння спостерігати, розмірковувати, запам'ятовувати, відтворювати, застосовувати й перетворювати навчальний матеріал; спілкуватися під час виконання групових та індивідуальних завдань.</p>	<p>-використання освітніх електронних ігор та програм, педагогічних застосунків та ресурсів, спрямованих на розвиток логічного мислення, уваги (у т.ч. - уваги до деталей), мовлення та інших пізнавальних психічних процесів.</p>
Загальнономовленнєві (інформаційні)	
<p>Робота з текстовою інформацією: визначати головне, самостійно робити висновок з пояснень вчителя, знаходити нове, досі не відоме, ставити питання, висловлюватися тощо.</p>	<p>-дотримання основних правил та етикету дистанційного навчання: своєчасне підключення до занять, уважне слухання та розуміння педагога, однолітків, інструкцій; активна участь у дискусіях, повага до інших;</p> <p>-розвиток соціальних навичок через віртуальні проєкти, інтерактиви, онлайн-спілкування, групові завдання;</p> <p>-висловлювання своїх питань або думок під час взаємодії з педагогом на онлайн-заняттях про враження дитини, почуття, труднощі, успіхи.</p>
Контрольно-оцінні	
<p>Засвоєння способів перевірки та самоперевірки, самооцінювання здобутих результатів (контроль та оцінювання власних дій і якості навчальної роботи, здійснення взаємоперевірки), висловлювання оцінних суджень.</p>	<p>-навички самостійності: організації робочого місця та виконання завдань без постійної підтримки;</p> <p>-використання цифрових онлайн-інструментів для відстеження успішності дітей та забезпечення їх об'єктивної оцінки.</p>

-	Використання електронних засобів дистанційного навчання
	<p>-ознайомлення з технікою: комп'ютером, ноутбуком, планшетом, смартфоном тощо; самостійне вмикання і вимикання пристроїв, використання їх базових функцій, користування мишею, дотиковим екраном, тачпадом, клавішами; вибір необхідних програм, ігрових та розвивальних додатків;</p> <p>-використання інструментів відеоконференцій для онлайн-зустрічей;</p> <p>-користування певними електронними онлайн-ресурсами для пошуку інформації та здобуття знань дошкільниками: книгами, відео, інтернетом, різноманітними онлайн-інструментами для малювання, конструювання тощо (онлайн-дошки, освітні платформи та ін.).</p>

Отже, погоджуємося з думкою Ш. Амонашвілі про те, що дітей-шестирічок потрібно готувати не просто до школи (навчання читанню, письму, лічбі), а і до ролі учнів, щоб вони розуміли свою нову позицію, нову роль вчителя, значення і зміст його вимог та оцінок. З підготовки до навчання за дистанційною формою необхідно формувати навички дистанційної навчальної діяльності, що мають свою специфіку не лише у володінні технічними засобами, а і в самоорганізації, у загальнопізнавальних, загальномовленнєвих та контрольних-оцінних навичках. Найважливіше – створювати позитивне ставлення до освітнього процесу та технологій, роблячи їх цікавими й захоплюючими, зорієнтованими на успіх дітей.

Визначені стратегії забезпечать перспективність і наступність дошкільної та початкової освіти, сприятимуть плавному переходу дитини старшого дошкільного віку від закладу дошкільної освіти до Нової української школи в умовах дистанційного навчання, розвиваючи необхідні навички і компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. Початкова освіта: Лист МОН від 12.09.2023 № 1/13749-23. URL: <http://surl.li/lapjf>.
2. Макаренко С.І. Перспективність і наступність у роботі дошкільного закладу, початкової школи та сім'ї – актуальний аспект реалізації Державних стандартів дошкільної та початкової загальної освіти. *Педагогічна скарбниця Донеччини*. 2013. №1. С. 31-33.
3. Чепка О.В. Наступність в організації навчальної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки (№ 115). С. 151-155.
4. Савченко О.Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики. / Під заг. ред. О.В. Овчарук. К.: К.І.С. 2004. С. 34-46.
5. Гишка Н. Формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів початкових класів. *Наукові записки*. Серія: Педагогіка. 2008. № 5. С. 89-92.